

Araştırma Makalesi/Research Article

Risâle-i Merâsim-i Bektaşî Adlı Esere Göre Bektaşî Nasıl İkrar Verir?

Mustafa Öge*

(ORCID: 0000-0002-2834-5575)

Makale Gönderim Tarihi
28.06.2022

Makale Kabul Tarihi
23.09.2022

Atıf Bilgisi/Reference Information

Chicago: Öge, M., "Risâle-i Merâsim-i Bektaşî Adlı Esere Göre Bektaşî Nasıl İkrar Verir?", *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7/2 (Eylül 2022): 951-979.

APA: Öge, M. (2022). Risâle-i Merâsim-i Bektaşî Adlı Esere Göre Bektaşî Nasıl İkrar Verir?. *Vakanüvis-Uluslararası Tarih Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 951-979.

Öz

Bektaşîliğin Babagân kolundaki en önemli törenlerden biri, kişinin miracı olarak kabul edilen ikrar erkânıdır. Bektaşî inancına göre ikrar veren nasip alır. Yani manevi sırlara vakıf olmaya başlar ve kişisel olarak olgunluğa erişinceye kadar bu içsel yolculuk devam eder.

Babagân Bektaşîliğine ait ikrar erkânlarını anlatan eserler vardır ve bunlara çatı bir isim olarak erkânâme denir. Bu eserlerin büyük kısmı, Osmanlı döneminde Arap harfleriyle ve Türkçe kaleme alınmıştır. Çalışmanın konusu da Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 2714 yer numarasıyla kaydedilen ve ikrar erkânını anlatan *Risâle-i Merâsim-i Bektaşî* adlı erkânâmedir. Tamamen İslami referanslarla kaleme alınan *Risâle-i Merâsim-i Bektaşî*, mensur ağırlıklı olmak üzere mensur-manzum karışık bir eserdir.

* Dr. Öğretim Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi, Rectörlük, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü, Türkiye, mustafaoge@balikesir.edu.tr.
PhD., Lecturer, Balıkesir University, Rectorate, Department of Atatürk's Principles and History of Turkish Revolution, Türkiye.

Bu çalışmada öncelikle erkân ve erkânâmeler hakkında kısa bilgi verilmiş ve *Risâle-i Merâsim-i Bektâşi* adlı eserin tanıtımı yapılmıştır. Bundan sonra *Risâle-i Merâsim-i Bektâşi* adlı eserin içerik analizi yapılmış ve özellikle Bektaşilik inançları açısından metin değerlendirilmiştir. Daha sonra eserin çeviri yazısı yapılmış ve en sonda da eserin orijinal metnine yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Babagân, Bektaşilik, ikrar, erkân, erkânâme.

How Does a Bektashi Confess According to Risale-i Merâsim-i Bektashi?

Abstract

One of the most important ceremonies in the Babagan branch of Bektashism is the ceremony of acknowledgment, which is accepted as a person's ascension. According to the Bektashi belief, the one who confesses gets a share. In other words, he begins to become aware of spiritual secrets and this inner journey continues until he reaches personal maturity.

There are works describing the creeds of Babagân Bektashism, and these are called erkânâme as an umbrella name. Most of these works were written in Arabic letters and Turkish during the Ottoman period. The subject of the study is the document named *Risâle-i Merâsim-i Bektâşi*, which is recorded with the place number 06 Mil Yz A 2714 in the National Library Manuscripts Collection and describes the ceremony of confession. Written entirely with Islamic references, *Risale-i Merâsim-i Bektashi* is a mixed prose-verse work, mainly prose.

In this study, first of all, brief information about erkan and erkannames was given and the work called *Risâle-i Merâsim-i Bektashi* was introduced. After that, the content analysis of the work called *Risâle-i Merâsim-i Bektashi* was made and the text was evaluated especially in terms of Bektashism beliefs. Later, the translation of the work was written and at the end, the original text of the work was included.

Keywords: Babagân, Bektashism, admission, erkân, erkânâme.

Giriş

Bektaşî tarikatının¹ en önemli törenlerinden biri, “nasip alma” olarak da bilinen ikrar erkânıdır. Kişinin manevi miracını temsil eden bu törenle, kişi Bektaşî tarikatına intisap eder ve Bektaşî olur. Bu erkânda

¹ Bu çalışmada Bektaşilik kavramı, Babagân Bektaşiliğini ifade etmektedir.

ikrar veren ve ikrarında sabitkadem olacağına ahdeden kişi, artık yola girmiş, yola kabul edilmiş sayılır.²

Burada iki temel kavram vardır. Birincisi ikrar, ikincisi erkândır.

İkrar, Bektaşilikte yaygın olarak **ikrar vermek** veya **nasip almak** şeklinde ifadesini bulmuştur. **İkrar almak, el almak, el tutmak, el-etek tutmak, beyat etmek, ahd ü peyman etmek** gibi ifadeler de aynı anlamda kullanılır.³ Kişinin kuralları belli olan bir törenle Bektaşî tarikatına kabul edilmesine ikrar vermek veya nasip almak denir.⁴ Bu törenle ikrar veren kişi tarikatın kurallarına uymayı, kendi özünü maddi ve manevi olarak eğitmeyi taahhüt eder, bu konuda söz verir.⁵ Bektaşiliğe göre ikrar veren nasip alır. Bu iki ifadenin aynı anlamda kullanılmasının esas nedeni budur.

Erkân, “yolun kuralları”⁶, “tarikat kurucuları tarafından konulmuş olan kuralların ve merasimlerin tümü” olarak ifade edilebilir.⁷ Babagân Bektaşiliğinde de erkân terimi benzer anlamlar taşır. Tarikat kurallarının ve tarikat ibadetlerinin genel adı, tarikat kurallarında ve ibadetlerinde yer verilen ritüeller⁸ ile aynü'l-cemde yer alan on iki hizmetin her biri⁹ erkân olarak kabul edilmektedir.

Risâle-i Merâsim-i Bektaşî adındaki eser, Babagân Bektaşiliğine ait kısa bir ikrar erkânâmesinden ibarettir. Gölpınarlı'nın bildirdiğine göre erkânâme, “Bektaşî erkânını bildiren kitaplara”¹⁰ denir. Babagân Bektaşî Dede babası Bedri Noyan ise erkânâme kavramını, “Ayn'ul

² Bedri Noyan, “Balım Sultan Erkânnamesi Merkezli Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 40 (2006), s.53-104., Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, Cilt 8, Ankara, 2010, s.21-216.

³ Bedri Noyan, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik*, Cilt 8, Ankara, 2010, s.34.

⁴ A. Yılmaz Soyger, *Hünkâr: Ansiklopedik Bektaşilik Sözlüğü*. İstanbul, 2019, s.324.

⁵ Sadık Doğan, “Abdal Musa'da İkrar Nedir?”. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi VII/18*, (2001), s.251.

⁶ Soyger, a.g.e., s.167.

⁷ Doğan Kaplan, *Buyruklara Göre Kızılbaşlık*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 2008, s.99.

⁸ Ali Rıza Özdemir, “Alevi-Bektaşî Yolunda Anlam ve Özellikleriyle ‘Erkan’ Kavramı”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD) 37* (2021), s. 111-130.

⁹ Noyan, a.g.e., s.89-214.

¹⁰ Gölpınarlı, Abdülbaki “İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası 11/1-4* (1950),s. 50-57.

cemin nasıl yapılacağını (...) sırasıyla ve bütün ayrıntılarıyla anlatan (...) yapıtlar"¹¹ şeklinde vermiştir. Babagân Bektaşî babası Dursun Gümüšoğlu ise erkânâme kavramını şöyle tanımlar: “duaların, ibadetlerin, aynü'l-cemlerin, nasip törenlerinin, sünnet, ev takdisi, aşure, nevruz, kurban, namaz-ı sûrî, nikah gibi günlük hayatta lüzumlu olan inanç ve ibadet pratiklerinin nasıl yapılması gerektiği gibi konuları içeren"¹² yazılı metinlerdir. Erkânâme tanımı üzerine yapılan son çalışmalardan biri Özdemir-Özdemir'e aittir. Bu tanıma göre erkânâme;

“Babagân Bektaşiliğinin inanç, ibadet, adap-erkânını en az bir cem erkânı etrafında anlatan, kaynağını ayet, hadis ve dini anlatılardan alan, tarikatın kolektif belleğini temsil eden, Bektaşî tekke ve dergâhlarında tarikat bağlıları tarafından derlenen, nesir ağırlıklı olmak üzere nazım-nesir karışık yazılan, genellikle gülbank ve terceman gibi yan” “metinlerle desteklenen, yer yer şiirsel bir üslup kullanılarak oluşturulan dini-irfani metinlerdir.”¹³

Üzerinde çalıştığımız *Risâle'-i Merâsim-i Bektâşi* adlı eser, Babagân Bektaşiliğinde ikrar erkânını anlatan kısa bir metindir. Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda 06 Mil Yz A 2714 yer numarasıyla kayıtlıdır. Toplam altı farklı bölümden oluşan bir erkânâmenin parçasıdır. Erkânâmede yer alan bölümler şunlardır:

1- “On İki İmam efendilerimizi kimler şehid etti ve kaçır yaşında şehid oldular” konusunu işleyen bir bölümle başlamaktadır. Bu bölümde başlık olmadığı için Milli Kütüphane kayıt sisteminde adı boş bırakılmışlardır.

2- 06 Mil Yz A 2714/2-*Risâle-i Tîg Bend.*

3- 06 Mil Yz A 2714/3-*Risâle'-i Salavât-nâme-i Çehârde-i Ma'sûm-u Pâkân* (Nasreddîn Hüseyin Tûsî).

4- 06 Mil Yz A 2714/4-*Risâle-i Merâsim-i Bektâşi.*

5- 06 Mil Yz A 2714/5-*Terceme-i Nâd-ı 'Alî.*

6- 06 Mil Yz A 2714/6-*Risâle fîs-Salavâti 'ale'n-Nebi.*

¹¹ Noyan, a.g.e., s.38.

¹² Dursun Gümüšoğlu, “Bektaşiler Açısından Bektaşilik Nedir?”, *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu I*, (2014), s.30.

¹³ Özlem Özdemir - Ali Rıza Özdemir, “Babagân Bektaşiliğinin Kolektif Belleği: Erkânâmeler Ve Türkiye'deki Neşri”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15 (37) (2022), s.77.

Arap alfabesiyle ve Osmanlı Türkçesiyle ve Nesih yazı türüyle kaleme alınan erkânâme, 155x110 - 120x75 mm. ölçülerine sahiptir. Eserin müellifi, müstensihî ile telif veya istinsah tarihi kaydedilmemiştir. Mecmuanın 30b-37b varakları arasında yer alan metin, 14 satır halinde yazılmıştır. Sarı kâğıt üzerine yazılan eser, nesih yazı ile kaleme alınmıştır. Konu başlıkları kırmızı mürekkep ile yazılmıştır. 64-a ve 64-b, 65 a varakları ve 70-102 sayfalar boştur. Bazı sayfaları oldukça yıpranmış ve mürekkebi dağılmıştır. Dolayısıyla bazı kelimelerin okunması mümkün olmamıştır.

Çalışmamızda *Risâle-i Merâsim-i Bektâşî* adlı erkânâmenin içerik analizi yapılmış, ardından çeviri yazısı yapılmış ve en sonda da metnin orijinali verilmiştir. Çeviriyazıdaki şüpheli değerlendirilen okumalar ile metnin akşına göre eksik olduğu anlaşılan kimi kelimeler köşeli parantez içinde [açıklama], konuşmalar ise italik [eğik] olarak verilmiştir.

Erkânâmede Yer Alan Ayetler

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî adlı erkânâme dinî ve irfani bir metindir. Bu nedenle erkânâmenin kaynaklarının başında hiç şüphesiz, Kur'an-ı Kerim gelmektedir. Zaten kısa olan erkânâme metninde toplam 11 (on bir) ayete yer verilmiştir. Bu durum Bektaşîlerin Kur'an-ı Kerim'e verdiği önemi göstermesi bakımından dikkate değerdir. Erkânâmede yer verilen ayetler şunlardır:

“Allah, göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur:

Duvar da bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fanus içinde.

Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile neredeyse aydınlatacak (kadar berrak)tır. Nur üstüne nur. Allah, dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah, insanlar için misaller verir. Allah, her şeyi hakkıyla bilendir.” (Nûr 24/35.)¹⁴

¹⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı Kur'an-ı Kerim Me'âli. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin, Ankara, 2011, s.388.

“Dediler ki: "Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz." (A'râf 7/23.)¹⁵

“...Dilediğimizde (onları yok eder) yerlerine benzerlerini getiririz.” (İnsân 76/28.)¹⁶

“Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. O'ndan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Âl-i İmrân 3/18.)¹⁷

“Şüphesiz Allah katında din İslam'dır. Kitap verilmiş olanlar, kendilerine ilim geldikten sonra sırf, aralarındaki ihtiras ve aşırılık yüzünden ayrılığa düştüler. Kim Allah'ın âyetlerini inkâr ederse, bilsin ki Allah hesabı çok çabuk görendir.” (Âl-i İmrân 3/19.)¹⁸

“Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi, elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Kâbe'dir.” (Âl-i İmrân 3/96.)¹⁹

“Onda apaçık deliller, Makam-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse, güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin haccetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (bu hakkı tanınmazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey ona muhtaçtır.)” (Âl-i İmrân 3/97.)²⁰

“Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi.” (Fetih 48/27.)²¹

“Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber'e salat ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salat edin, selam edin.” (Ahzâb 33/56.)²²

“Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler.” (İnsân 76/8.)²³

¹⁵ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.166.

¹⁶ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.661.

¹⁷ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.61.

¹⁸ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.61.

¹⁹ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.71.

²⁰ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.71.

²¹ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.569.

²² Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.469.

“(Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.” (İnsân 76/9.)²⁴

Erkânâme de yer verilen ayetlerin, genellikle uygulanan ritüelin bağlamına uygun olarak seçildiği anlaşılmaktadır.

Erkânâme de Yer Alan Kutsal Kişiler

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî’de yer verilen kutsal kişilerin başında Hz. Muhammed gelmektedir. Özellikle ikrar erkânında hazır olan canları yüksek sesle salavat okumaya çağıran “Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin Ali râ bülend salavât” veya “vir Muhammed ‘Ali’ye candan salavât” cümlelerinde Hz. Muhammed’in adı en başta geçmektedir. Eserde Hz. Muhammed’den Muhammed Mustafa şeklinde de bahsedilmiştir. “Seyyidü’l-kevneyn Muhammed Mustafa’nın aşkına” mısraında olduğu gibi Muhammed Mustafa adıyla anılan Hz. Muhammed’in iki âlemin yani dünya ve ahiretin efendisi olduğu belirtilmiştir. “Muhammed Mustafa’yı destgîri hür gedâ gördüm” mısraında da Hz. Muhammed, Mustafa lakabıyla birlikte anılmıştır. Bu mısra da Hz. Muhammed’in fakirlerin ve yoksulların elinden tutan yönüne vurgu yapılmıştır. Bektaşî meydanında mürşidin oturduğu post, Hz. Muhammed’e nispet edilmiştir. Nitekim rehber, ikrar verecek talibe meydandaki postları tanıtırken babanın yani mürşidin oturduğu postu “Tâlib, buna Muhammed postu dirler” diyerek tanıtır.

Erkânâme de adı geçen kutlu şahsiyetlerden biri de Hz. Ali’dir. Hz. Ali genellikle Hz. Muhammed ile birlikte “Muhammed ‘Ali”, “Muhammeden ve Haydara”, “Hak Muhammed ‘Ali huzurunda”, “Muhammed ‘Ali meydâni”, “çerâğ-ı Muhammed ‘Ali” gibi ifadelerle anılmıştır. Hz. Ali, yalnız başına anıldığı yerlerde ise “Aliyyü’l-Murtaza”, “Murtaza” ve “Şâh-ı Velâyet” gibi lakapları ile zikredilmiştir.

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî’de diğer erkânâmelerde yer alan ikrar tercemanındaki bir ifadenin farklı yazıldığı dikkatten kaçmamaktadır. Bilindiği üzere birçok erkânâme de yer verilen ikrar tercemanında Hz.

²³ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.660.

²⁴ Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.660.

Muhammed'in müşhid, Hz. Ali'nin ise rehber olduğu ifade edilmiştir.²⁵ Oysa *Risâle-i Merâsim-i Bektâşî*'de bu ifade "*Rehberim oldu Muhammed, müşhidimdir Murtaza*" şeklinde yer almıştır. Muhtemelen erkânâmeyi çoğaltan kişi, bir dikkatsizlik yapmış ve ifadeyi ters yazmıştır.

Hz. Muhammed'in eşi Hz. Hatice ile Hz. Ali'nin eşi Hz. Fatma, *Risâle-i Merâsim-i Bektâşî*'de geçen diğer kutlu kişiliklerdir. Her ikisi de "*hayrû'n-nisâ*" yani kadınların en hayırlısı olarak anılmışlardır.

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî'de anılan diğer kutlu kişiler arasında Hz. Muhammed'in torunları ve Hz. Ali'nin evlatları Hz. Hasan ile Hz. Hüseyin gelmektedir. Özellikle salavat cümlelerinde "*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend salavât*" şeklinde anılan İmam Hasan ve İmam Hüseyin, *Şebiru ve Şebbera* adlarıyla da anılmışlardır. Ayrıca İmam Hüseyin Kerbela katliamı bağlamında birkaç yerde anılmıştır.

Bektâşi tarikatının piri olarak kabul edilen Hacı Bektaş Veli, birkaç yerde anılmıştır. Bir yerde ikrar verecek kişinin "*Hünkâr Hacı Bektâş Veli efendimizin sülûku üzere*" ikrar vereceği bildirilmiştir. İkrar tercemanında ise "*Pîrim üstâdım Hacı Bektâş kutb-ı evliya*" denilerek Hacı Bektaş Veli, evliyaların kutbu olarak anılmıştır. Tâlibe tanıtılan küre ve Horasan Postu da Hacı Bektaş Veli ile ilişkilendirilmiştir.

Hacı Bektaş Veli'nin meşhur halifelerinden olan ve celladı olarak anılan Kolu Açık Hacım Sultan da erkânâme metninde anılan bir diğer kişiliktir. Terbiyesizleri terbiye eden meydan taşı, Kolu Açık Hacım Sultan'ın makamı olarak tanıtılmıştır.

Alâiye beyinin oğlu iken Abdal Musa'ya halife olan Kaygusuz Abdal da "*Kaygusuz*" olarak anılmıştır. Kaygusuz Abdal, "*Geyümen Kaygusuz'dan tâc-ı 'izzet*" denilerek izzet tacının (tâc-ı 'izzet) sahibi olarak tanıtılmıştır.

²⁵ M. Tevfik Oytan, *Bektaşiliğin İçyüzü: Dibi. Köşesi. Yüzü ve Astarı Nedir?*. İstanbul, 1956, s.1-180., Necip Asım, *Bektaşî İlm-i Halî*. Haz.: Dursun Gümüsoğlu-Ali Rıza Gürzoğlu, İstanbul, 2012, s.69.

Erkânâme'de Yer Alan Kutsal Zümreler

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî'de bazı kutsal zümrelere de yer verilmiştir. Birden fazla kişiden oluşan söz konusu zümrelere, Bektaşilikte kutsal bir değer yüklenmiştir.

Âl-i Aba ve Ehlibeyt, aynı kişileri kapsayan ve Bektaşilikte kutsal tanınan zümrelerden ilkidir. Aktarımlara göre Hz. Muhammed, abasının altında Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin'i alarak bu kişilerin Ehlibeyt'i yani ev halkı olduğunu söylemiştir. Bu kişilere hem Ehlibeyt hem de Âl-i Aba denilmiştir.²⁶

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî'de yer verilen kutsal zümrelerden biri de birincisi Hz. Ali, sonuncusu İmam Muhammed Mehdi olan On İki İmam'dır. İkrar tercemanında yer alan "On İki İmam bendesiyim men Gürûh-ı Nâci'den" mısrası On İki İmam'ı ifade etmektedir. Bektaşî inancında On İki İmam, Hz. Muhammed'den sonra gelen meşru halifelerdir ve İslam'ı kâmil manada temsil kabiliyetine sahiptirler. Doğal olarak onlara uyan kurtuluşa erer, uymayan helak olur. Yine erkânâme'deki tercemanlardan birinde yer alan "On iki sadr-ı velâyet pişvânın 'aşkına" mısrası On İki İmam'ı ifade etmektedir.

Hz. Muhammed'e nispet edilen bir hadise göre, kendisinden sonra ümmeti yetmiş iki fırkaya ayrılacak ve içlerinden sadece bir tanesi kurtuluşa erecektir. İşte bu fırkaya "Güruhu Naci" veya "Fırka-i Naci" denilmektedir (Topaloğlu, 1996: 35). İkrar tercemanında "On İki İmam bendesiyim men Gürûh-ı Nâci'den / Yetmiş iki fırkadan oldum berî dahî cüdâ" denilerek Hz. Muhammed'in hadisinde belirtilen kuruluşu erecek güruhun On İki İmam bendeleri olduğu ifade edilmiştir. Hemen sonraki mısradaki "Mezhebim hak Caferî'dir" denilerek Caferî mezhebine bağlılık bildirilmiştir.

"Çehârdeh ma'sûm-i pâk" olarak anılan On Dört Masum Pak, *Risâle-i Merâsim-i Bektâşî*'de yer alan bir diğer kutsal zümredir. On İki İmam'ın reşit yaşa ulaşmadan şehit edilen çocukları, Bektaşilikte On

²⁶ Süleyman Uludağ, "Al-i Aba", *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 2, İstanbul, 1989, s.306-307.

Dört Masum Pak olarak kabul edilmektedir.²⁷ Üzerinde çalıştığımız metinde de “Çehârdeh ma’sûm-i pâk Âl-i ‘Abâ’nın ‘aşkına” denilerek On Dört Masum (Çehârdeh ma’sûm) saygıyla anılmıştır.

Rûm erenleri, 13. yüzyılda yaşamış büyük sufi zümrelerinden biri olarak kabul edilmektedir. Hacı Bektaş Veli, Horasan’dan gelerek Rum erenlerini etkisi altına almış, kendi irşat sahasına dâhil etmiştir.²⁸ Bir tercemanda yer alan “Can başdan geçmişüz biz Rûm erenleri ‘aşkına” mısraında Rum erenlerine bağlılık bildirilmiştir.

Özetle, *Risâle’-i Merâsim-i Bektâşi’*de kutsal kişilere atıflar yapıldığı gibi kutsal zümreler de saygıyla anılmıştır. Onlara bağlılık bildirilmiş ve İslam’ı kâmil manada temsiliyet makamında olduklarına atıflar yapılmıştır.

Erkânâmeye Göre İkrar Erkânının İcrası

Risâle’-i Merâsim-i Bektâşi adlı erkânâmeye göre, ikrar erkânı şu aşamalara göre icra edilmektedir:

- 1- Cümle canların meydandaki yerini alması
- 2- Çerağcının delil ile çerağları uyandırması
- 3- Mürşidin rehberi görevlendirmesi
- 4- Rehberin şeddini kuşanması
- 5- Rehberin tacını alıp mürşide teslim etmesi
- 6- Rehberin haklı hayırlısını alması
- 7- Rehberin tâlibin elinden tutup dışarı çıkarması ve talibin başından tacını alması
- 8- Rehberin tâlibin tacını mürşide teslim etmesi
- 9- Rehberin mürşitten Tığbend alıp talibin yanına geri çekilmesi
- 10- Rehberin Tığbend çözüp talibin meyânına (?) atması
- 11- Rehberin tâlibin elinin tutup onu meydan kapısına getirmesi
- 12- Rehberin meydan kapısına niyaz ederek talibin kulağına dua okuması

²⁷ Şerife Ördek, “On İki İmâm ve On Dört Masûm-ı Pâk’ın Biyografilerini İçeren Bir Mecmua: Mecmu’atü’r-Resâ’il”, 2. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Hoşgörü ve Barış Sempozyumu, 08-10 Ekim 2015, *Sempozyum Bildirileri*, (2016), s. 488-496.

²⁸ Ali Rıza Özdemir, *Hünkâr: Hacı Bektaş Veli*, Ankara, 2019, s.135-176.

- 13- Rehberin ve tâlibin sağ ayaklarını beraber atarak mürşidin önüne gelmesi
- 14- Rehberin tâlibi mürşide teslim etmesi
- 15- Mürşidin tâlibe telkin vermesi
- 16- Rehberin tâlibi alarak meydandan çekilmesi
- 17- Rehberin haklı hayırlısını alması
- 18- Rehberin ve tâlibin mürşide ardından cümle canlara niyaz etmesi
- 19- Rehberin tâlibe meydandaki bütün postları ve makamları tanıtması
- 20- Rehberin tâlibe meydanı tanıtması
- 21- Rehberin mürşide niyaz ederek tâlibi postuna oturtması
- 22- Rehberin şerbet kabını alıp meydanda dara durması
- 23- Şerbetin önce mürşide daha sonra cümle canlara dağıtılması
- 24- Rehberin haklı hayırlısını alıp yerine oturması

Sonuç

Risâle-i Merâsim-i Bektâşî adlı el yazması eser, Babagân Bektaşiliğine ait klasik bir ikrar erkânâmesinden ibarettir. Tarikata ilk defa girmek isteyen kişi için uygulanan ikrar erkânının kısa ve öz bir anlatımı olan metindeki bazı tercemanlar manzum olarak yazılmıştır. Eserin diğer bölümleri tamamen nesirdir. Erkânâmede Bektaşiliğin dayandığı kaynaklar, Bektaşilikteki kutsal kişiler ve zümreler hakkında rafine bilgiler bulunmaktadır.

Osmanlı çağında Türkçe kaleme alınan erkânâmeler ile Osmanlı çağından sonra yazılan erkânâmelerin önce neşri, daha sonra karşılaştırmalı çalışılması Babagan Bektaşiliğine ait inanç, ibadet ve ahlaki ilkeleri anlamak bakımından son derece önemlidir.

Kaynakça

Diyanet İşleri Başkanlığı *Kur'ân-ı Kerim Me'âli*. çev. Halil Altuntaş - Muzaffer Şahin. Ankara 2011.

Doğan, Sadık, "Abdal Musa'da İkrar Nedir?". *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi VII/18* (2001), s.251-267.

Gölpınarlı, Abdulkaki “İslam ve Türk İllerinde Fütüvvet Teşkilatı ve Kaynakları”, *İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası 11/1-4 (1950)*,s. 6-354.

Gümüšoğlu, Dursun, “Bektaşiler Açısından Bektaşilik Nedir?”, *Geçmişten Günümüze Alevilik I. Uluslararası Sempozyumu I*, (2014), s.28-33.

Kaplan, Doğan, *Buyruklara Göre Kızılbaşlık*, Basılmamış Doktora Tezi, Konya 2008.

Necip, Asım, *Bektaşî İlm-i Hali*. Haz.: Dursun Gümüšoğlu-Ali Rıza Gürzoğlu. İstanbul 2012.

Noyan, Bedri “Balım Sultan Erkânnamesi Merkezli Geleneksel Bektaşiliğe Ait Bir Ritüel Örneği”, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi 40 (2006)*, s.53-104.

Noyan, Bedri, *Bütün Yönleriyle Bektaşilik ve Alevilik Cilt 8*. Ankara 2010.

Oytan, M. Tevfik, *Bektaşiliğin İçyüzü: Dibi. Köşesi. Yüzü ve Astarı Nedir?*. İstanbul 1956.

Ördek, Şerife, “On İki İmâm ve On Dört Masûm-ı Pâk’ın Biyografilerini İçeren Bir Mecmua: Mecmu’atü’r-Resâ’il”, *2. Uluslararası Hacı Bektaş Veli Hoşgörü ve Barış Sempozyumu, 08-10 Ekim 2015, Sempozyum Bildirileri*, (2016), s. 488-496

Özdemir, Ali Rıza, *Hünkâr: Hacı Bektaş Veli*, Ankara 2019.

Özdemir, Ali Rıza, “Alevi-Bektaşî Yolunda Anlam ve Özellikleriyle ‘Erkan’ Kavramı”. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi (SBARD) 37 (2021)*, s.111-130.

Özdemir, Özlem-Özdemir, Ali Rıza, “Babagân Bektaşiliğinin Kolektif Belleği: Erkânâmeler Ve Türkiye’deki Neşri”. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 15 (37) (2022), s,72-90.

Soyyer, A. Yılmaz, *Hünkâr: Ansiklopedik Bektaşilik Sözlüğü*. İstanbul 2019.

Topaloğlu, Bekir, “Fırka”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 13, İstanbul 1996, s. 35.

Uludağ, Süleyman, “Al-i Aba”, *TDV İslâm Ansiklopedisi*, c. 2, İstanbul 1989, s.306-307.

EKLER**Ek-1. Risâle'-i Merâsim-i Bektâşî'nin Çeviri yazısı²⁹****[Varak 29]**

Evela meydana girüb cümle canlar yerlü yerine oturdukda Baba emr idüb
Kalk çerakları uyandır

didikde kalkub niyaz idüb delili eline alub kanun çerâğına varub delili
uyarırken bunu okuya:

*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

dindikde ba'dehu delil ile kanun çerâğını uyarırken bunu okuya:

Bismi's-Şâh [Varak 30]

*Seyyidi's-sâdât, muhabbet-i sâdât, hülâsa-i mevcûdât, 'âlemi's-sırrı ve'l-
hafıyyat.*

*(Ber cemâl-i) Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

didikde ba'dehu taht kenarına [gidüb] çerâkları uyarırken bunu okuya:

Bismi's-Şâh

*Çerâğ-ı rûşen, fahr-ı dervîşân, dem-i âlişân, himmet-i pîran, pîrân-ı
Horasan.*

*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ Bülend
salavat*

didikde ba'dehu tâlibin çerâğını uyarırken bunu okuya:

Bismi's-Şâh

Seyyid-i muhabbet-i sâdât, hülâsa-i mevcûdât, 'âlemi's-sırrı ve'l-hafıyyât.

*Ber cemâl-i Muhammed kemâl [İmam] Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

didikde ba'dehu çerâkların yanında [durub] bunu okuya:

Bismi's-Şâh

*Çerâğ-ı evliya, nurü's-semavat, er-razi ki bu menzildir ol Tûr-ı münâcât
(gelen) ruşen olsa kıl niyâzı vir Muhammed 'Ali'ye candan salavât.*

*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

Ba'dehû [bu] âyet-i kerimeyi okuya:

Bismillahirrahmanirrahim

*"Allâhu nûru's-semavâti ve'l-ard meselu nûrihî ke mişkâtin fi hâ misbâh el
misbâhu fi zucâceh ez zücâcetü ke ennehâ kevkebut durrıyyun yûkadu min
şeceratin mubâraketin zeytûnetin lâ şarkîyetin ve lâ garbiyyetin, yekâdu*

²⁹ Arapça metinlerin çevirisinde yardımcı olan Atila Gölcük'e teşekkür ederim.

zeytuhâ yudîu ve lev lem temseshu nâr, nûrun ala nûr, yehdillâhu li nûrihî men yeşâu, ve yadribullâhul emsâle lin nâs, vallâhu 'ala külli şey'in kadîr."³⁰

*Sadakallahü'l-'azîm.*³¹

[dedik]de o menzile niyâz idüb ve kalkub girü **[Varak 31]** meydana çekilüb bunu okuya:

Bismi's-Şâh

Çün çerâğ fahr uyandırdık Hüdâ'nın 'aşkına

Seyyidü'l-kevneyn Muhammed Mustafa'nın 'aşkına

Sâkî-i kevser 'Aliyyi'r-Murtaza'nın 'aşkına

Hadice hem Fatıma hayrû'n-nisânın 'aşkına

Şâh Hasan Şâhim Hüseyin Kerbelâ'nın 'aşkına

On iki sadr-ı velâyet pişvânın 'aşkına

Çehârdeh má'sûm-i pâk Âl-i 'Abâ'nın 'aşkına

Pirimiz Hünkâr Hâc[ı] Bektâş kutb-ı evliyanın 'aşkına

Haşre dek yansun yakulsun billahi anın 'aşkına

Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend

salavât.

Erenlerden haklı hayırlısı himmet şey'en lillah Allah eyvallah.

deyüb niyâz idüb yerine otura.

Bâ dehu Baba Efendi

Kalk şu cana rehber ol

didikde kalkub niyâz idüb girü çekilüb şedini kuşanub bunu okuya:

Bismillahirrahmanirrahim

"Rabbena zalemna enfusena ve in lem tağfir lenâ ve terhamnâ lenekûnenne mine'l-hâsırîn."³²

³⁰ "Allâhu nûrus semâvâti vel ard(ardı), meselu nûrihî ke mişkâtin fihâ misbâh(misbâhun), el misbâhu fî zucâceh(zucâcetin), ez zucâcetu ke ennehâ kevkebun durrîyyun, yûkadu min şeceratin mubâraкетин zeytûnetin lâ şarkîyetin ve lâ garbiyyetin, yekâdu zeytuhâ yudîu ve lev lem temseshu nâr(nârun), nûrun alâ nûr(nûrin), yehdillâhu li nûrihî men yeşâu, ve yadribullâhul emsâle lin nâs(nâsi), vallâhu bi kulli şey'in alîm(alîmun)." (Nûr 24/35.)

"Allah göklerin ve yerin nurudur. O'nun nurunun temsili şudur: Duvarı bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir." (Nûr 24/35.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.388.)

³¹ "Azim olan Allah ne güzel ne doğru söyledi."

³² "Kâlâ rabbenâ zalemnâ enfusenâ ve-in lem tağfir lenâ ve terhamnâ lenekûnenne mine-l hâsırîn(e)." (A'râf 7/23.)

Allah Allah.

Elim erde, yüzüm yerde, özüm dârde, erenlerin dâr-ı Mansûr'unda, Hak Muhammed 'Ali huzurunda, pir meydanında canım kurban, tenim tercüman. Bu fakirin elimden belimden dilimden ağrınmış gücenmiş can karındaş var ise dile gelsün, bile gelsü[n], hakkını alsun.

Allah eyvallah.

deyüb niyâz iderken tacını eline alub Baba Efendiye teslim ide.
tekbîr oldukda meydana çekilüb bunu okuya:

Bismi'ş-Şâh

Erenler aşkına, kemter-i kemine

Yüzüm hâk eylerim rûy-ı zemin[e]

Geyümen [Varak 32] Kaygusuz'dan tâc-ı 'izzet

Hû diyelim erenlerin demine

Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend salavât.

Erenlerden haklı hayırlı himmet şey'en lillah

deyüb haklı hayırlısını alub ba'dehu tâlibin elinden tutub taşra alub tâlibin başından tacını alurken bunu okuya:

Bismillahirrahmanirrahim

Ve izâ şî'nâ beddelna emsalehum tebdila.³³

deyüb meydana girüb bunu okuya:

Yâ müfettihe'l evbâb³⁴

deyüb tâlibin tacını Baba Efendi teslim idüb Babadan tığbendi alub girüb çekilüb talibin yanına geldikde tığ bendi çözüb tâlibin meyânına atarken bunu okuya:

Bismillahirrahmanirrahim

"Şehidallahu ennehu lâ ilahe illa huve, vel melaiketü ve ulul ilmi kaimen bil kıst, la ilahe illa huvel azizul hakim.³⁵

İnnellezine 'indallahi'l-İslâm."³⁶

"Dediler ki: "Rabbimiz! Biz kendimize zulüm ettik. Eğer bizi bağışlamaz ve bize acımazsan mutlaka ziyan edenlerden oluruz." (A'râf 7/23.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.166.)

³³ "... ve-izâ şî'nâ beddelnâ emsâlehum tebdîlâ(n)." (İnsân 76/28.)

"...Dilediğimizde (onları yok eder) yerlerine benzerlerini getiririz. (İnsân 76/28.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.661.)

³⁴ "Ey bütün kapıları açan."

³⁵ "Şehidallahu ennehu la ilahe illa huve, vel melaiketü ve ulul ilmi kaimen bil kıst, la ilahe illa huvel azizul hakim." (Âl-i İmrân 3/18.)

"Allah, melekler ve ilim sahipleri, ondan başka ilah olmadığına adaletle şahitlik ettiler. Ondan başka ilah yoktur. O, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir." (Âl-i İmrân 3/18.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.61.)

deyüb ba'dehu tâlibin yedini tutub meydan kapusuna gelüb bu ayeti okuya.

Destûr deyüb

Bismillahirrahmanirrahim

*"İnne evvele beytin vudia lin nâsi lellezi bi bekkete mubâreken ve huden lil âlemin."*³⁷

*"Fihî ayâtun beyyinâtun makâmu İbrâhim, ve men dahalehu kâne âminâ."*³⁸

*Sadakallahü'l-'azîm.*³⁹

deyüb meydân kapusuna niyâz idüb tâlibin kulağına bunu söyleye:

Ey tâlib, bu kapu erenler kapusudur. Bu kapuya dâhil olan erenlere vâsıl olur

deyüb sağ ayaklarını beraber atub bu âyeti okuya.

Bismillahirrahmanirrahim

*"Lekad sadakallahu [Varak 33] resulehu'r-rü'ya bil hakk le tedhulunnel mescidel harama inşaallahu aminine muhallikini ruûsekum ve mukassırine la tehâfun fe 'alime mâ lem ta'lemu fe cé'ale min duni zalike fethen karibâ sadakallahu'l-'azîm."*⁴⁰

deyüb babanın karşısına durub bunu okuya.

³⁶ "İnned dîne 'ında(A)llâhi-l-islâm(u)" (Â-i İmrân 3/19.)

"Şüphesiz Allah katında din İslâm'dır." (Â-i İmrân 3/19.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.61.)

³⁷ "İnne evvele beytin vudia lin nâsi lellezi bi bekkete mubâreken ve huden lil âlemin(âlemîne)." (Â-i İmrân 3/96.)

"Şüphesiz, insanlar için kurulan ilk ibadet evi, elbette Mekke'de, âlemlere rahmet ve hidayet kaynağı olarak kurulan Ka'be'dir." (Â-i İmrân 3/96.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.71.)

³⁸ "Fihî âyâtun beyyinâtun makâmu İbrâhim(e)(s) vemen dehalehu kâne âminâ(en)." (Â-i İmrân 3/97.)

"Onda apaçık deliller, Makam-ı İbrahim vardır. Oraya kim girerse, güven içinde olur. Yolculuğuna gücü yetenlerin hacetmesi, Allah'ın insanlar üzerinde bir hakkıdır. Kim inkâr ederse (bu hakkı tanınmazsa), şüphesiz Allah bütün âlemlerden müstağnidir. (Kimseye muhtaç değildir, her şey ona muhtaçtır)." (Â-i İmrân 3/97.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.71.)

³⁹ "Azim olan Allah ne güzel ne doğru söyledi."

⁴⁰ "Lekad sadakallâhu resûlehu ru'yâ bil hakk(hakkı), le tedhulunnel mescidel harâme inşaallâhu âminîne muhallikîne ruûsekum ve mukassırine lâ tehâfûn(tehâfûne), fe alime mâ lem ta'lemû fe ceale min duni zâlike fethan karibâ(karîben)." (Fetih 48/27.)

"Andolsun, Allah, Peygamberinin rüyasını doğru çıkardı. Allah dilerse, siz güven içinde başlarınızı kazıtmış veya saçlarınızı kısaltmış olarak, korkmadan Mescid-i Haram'a gireceksiniz. Allah, sizin bilmediğinizi bildi ve size bundan başka yakın bir fetih daha verdi." (Fetih 48/27.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.569.)

Bismillahirrahmanirrahim.

“Ce’nâ bibabî’l-hakkı bî’s-sevki sâ’ilen mufirraren bihi ve Muhammeden ve Haydara ve tâliben bissirri ve’l-feyzi minhüm ve mine’z-Zehra Şebiru ve Şebbera es-selâmu ‘ala Ehl-i beyti’n-nübüvveti ve ma’de’l-visâle ve mahbiti’l-vahyi ve cezane’l-’ilmi ve’l-hilmi ve rahmetullahi ve berekatehu.”⁴¹

*Es-selâmü ‘aleyküm şer’at erenleri
Es-selâmü ‘aleyküm tarikat erenleri
Es-selâmü ‘aleyküm ma’rifet erenleri
Es-selâmü ‘aleyküm hakikat erenleri
Allah evyallah.*

Erenler divanında, Hak Muhammed ‘Ali huzurunda, pîr meydanında, On İki İmam efendilerimizin dostuna dost düşmanına düşman olmak kavliyle ve Hünkâr Hacı Bektâş Veli efendimizin sülûku üzere emr-i mürşid ile ve ‘ayn-ı cemde oturan canların rızalarıyla bir koç kurbanım var. Getürelim mi şâhım erenlerim, ne buyurursunuz?

*Allah evyallah
deyüb muntazır ola.*

Bâ’dehu babanın huzuruna geldikde bu âyeti kerimeyi okuya:

Bismillahirrahmanirrahim

“İnnallahe ve melâ’iketehu yusallune ‘ale’n-nebiyyi yâ eyyuhellezine amenu sellu ‘aleyhi vesellimu teslimâ.”⁴²

deyüb tâlibi babaya teslim idüb ve tâlibin arkasına elini koyu.

Bâ’dehu telkin [Varak 34] tamam oldukda yine tâlibin yedini tutub meydana çekildikde bunu okuya:

Bismi’ş-Şâh Allah Allah.

Hamdullah kim men oldum bende-i hâss-ı Hüdâ

Can ve dilden ‘aşkile çâkeri Âl-i ‘Abâ

Râh-ı zulmetden çıkub doğru yola basdım kadem

Hâb-ı gafletden uyandım can gözüm kıldım küşâ

On İki İmam bendesiyim men Gürûh-ı Nâci’den

Yetmiş iki fırkadan oldum berî dahî cüdâ

Mezhebim hak Ca’feridir gayrılardan el yudum

Pîrim üstâdım Hacı Bektâş kutb-ı evliya

⁴¹ “Bir dilenci gibi koşarak Muhammed, Haydar, Zehra, Şebiru ve Şebber’in sırlarından feyz almak için Hakk kapısına geldik. Selam Peygamber ve Ehlibeytinin risalet kaynağı ve vahiyin ayına olsun. Allah bizleri onların ilim ve hilimler, rahmet ve bereketiyle mükâfatlandırın.”

⁴² “İnnallahe ve melaiketehu yusallune alen nebiyyi, ya eyyuhellezine amenu sellu aleyhi ve sellimu teslimâ.” (Ahzâb 33/56.)

“Şüphesiz Allah ve melekleri Peygamber’e salat ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salat edin, selam edin.” (Ahzâb 33/56.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.469.)

*Hak deyüb bel bağladım ikrâr virüb erenlere
Rehberim oldu Muhammed, mürşidimdir Murtaza
Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin
‘Ali râ bülend salavât*

deyüb haklı hayırlısını ba‘dehu babaya niyâz ve cümle canlara niyâz ide.
Ba‘dehu [‘Ali] postuna gelüb niyâz idüb tâlibin kulağına bunu diye.

*Ey tâlib, bu makâm ‘Ali postudur. Şer‘atin tarikatin hakikatin ma‘rifetin
bâbidir*

diye. Ba‘dehu niyâz idüb tahtı gösterüb,

*Ey tâlib, buna taht dirler. Gadir-i Hum [?] makamında Hazret-i Peygamber-
i ‘Âlişân için kurulan taht budur*

diye. Ba‘dehu niyâz idüb çerağ taşını gösterüb diye ki:

*Ey tâlib, buna çerağ taşı dirler çerâğ-ı Muhammed ‘Ali bunda uyanub
cümle canlar bunun nuruyla münevverlenür. Hakk‘ın zikrin iderler. O
makamdır*

diye. Ba‘dehu niyâz idüb babanın [Varak 35] oturduğu posta gelüb niyâz
idüb ,,,,,,,,,,,,,,

*Tâlib, buna Muhammed postu dirler. ‘Ulûm-ı evvelini? ve ahirin bunun
yüzü suyu hürmetine halk olmuşdur. Cümlelerin anası ve atası oldur*

deyüb niyâz ide. Ba‘dehu ‘Aşçı Dede postuna gelüb bu âyeti kerimeyi
okuya.

Bismillahirrahmanirrahim.

“Ve yut‘imûnet ta‘ame ‘ala hubbihi miskin ve yetimen ve esirâ”⁴³

deyüb tâlibin kulağına bunu diye:

*Ey tâlib, buna ‘Aşçı Dede postu dirler. Çiy nesnelere pişirüb cümle canlar
irtifâ‘lanurlar. Hakk‘ın şükrün iderler*

diye. Ba‘dehu niyâz idüb küre önüne gelüb bu âyeti kerimeyi okuya.

Bismillahirrahmanirrahim.

“İnnema nut‘imuküm li vechillahi lâ nuridu minküm cezâen velâ şukurâ”⁴⁴

[deyüb] kürreye niyâz ide ve tâlibin kulağına bunu diye.

Ey talib, buna küre dirler ve Hünkâr Hacı Bektâş Veli efendimizin küresidir.

Çiy [?] nesnelere pişiricidir

deyüb niyâz ide.

⁴³ “Ve yut‘imûne-t ta‘ame ‘alâ hubbihi miskin ve yetimen ve esirâ(n)” (İnsân 76/8.)

“Onlar, seve seve yiyeceği yoksula, yetime ve esire yedirirler.” (İnsân 76/8.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.660.)

⁴⁴ “İnnemâ nut‘imuküm livechi(A)llâhi lâ nuridu minküm cezâen velâ şukurâ(n)” (İnsân 76/9.)

“(Yedirdikleri kimselere şöyle derler:) “Biz size sırf Allah rızası için yediriyoruz. Sizden bir karşılık ve bir teşekkür beklemiyoruz.” (İnsân 76/9.) (Diyanet İşleri Başkanlığı, a.g.e., s.660.)

Ve girü çekilüb Horâsân postuna gele bunu okuya.

*Sırr-ı cemâl-i dost bi-vechi âdem hutut-ı heft-i mihrâb elest-i çâr köşe-i post
'ayn-ı cem' erenlerine. Hû Dost⁴⁵*

deyüb niyâz ide. Ba'dehu bunu diye:

*Ey tâlib, buna Horâsân Postu dirler. Hazret-i Pîr Hünkâr Hacı Bektâş Veli
Horâsân'dan getürmüşdür*

deyüb[?] niyâz ide. Ba'dehu meydân taşı önüne gelüb bunu diye:

*Allah dost hazır gâ'ib [Varak 36] zâhir bâtın 'ayn-ı cem' erenlerinin gül
cemâllerine 'aşk olsun*

deyüb niyâz ide bunu diye.

*Ey tâlib buna Meydan taşı dirler. Hünkâr Hacı Bektâş efendimiz celladı
deyü nasîb buyurdıkları kudret kılıcı elinde durana Kolu Açık Hâcım Sultân'ın
makamıdır. Bunda terbiyesizler terbiye iderler. O makamdır*

deyüb niyâz idüb ba'dehu girü meydana gelüb niyâz ide. Talibin kulağına
bunu diye:

Ey tâlib, buna meydân dirler. Muhammed 'Ali meydânıdır bu meydân

deyüb niyâz idüb kıyâm üzere durub bunu okuya

Küşâd itmiş kerem bâbın her dü serâ gördüm

Muhammed Mustafa'yı destgiri hür gedâ gördüm

Gelüb 'ayne'l-yakîn Şâh-ı Velayet pişvâ gördüm.

Özümü cümle mirâd ile fi taht-ı livâ gördüm.

*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

deyüb doğru babaya niyâz idüb tâlibi postuna oturtub niyâz idüb

Ey tâlib sende niyâz eyle

deyüb ba'dehu şerbet kabını alub meydanda durub bunu okuya:

Desturân âb-ı revân selsebilet, pür teşne-i lebân hak sebilest⁴⁶

deyüb baba huzuruna varub sakâhum yâ Hüseyin deyüb şerbeti babaya
vire ve cümle canlara vire. Ba'dehu meydana gelüb kendi nûş idüb ba'dehu
bunu okuya.

Can başdan geçmişüz biz Rûm erenleri 'aşkına

Can gözile dem-be-dem hakkı görenler 'aşkına

Şol Yezîd elinde teşne-i leb kalanlar 'aşkına [Varak 37]

Kerbelây-ı deşt-i gamda can virenler 'aşkına

Gözlerim yaşın sebil itdim sakâhüm yâ Hüseyin.

⁴⁵ "Dostun cemalinin sırrı Âdem'in yüzü, yedi mihrabın sınırlarının, cem ayinin postunun dört köşesinin hakkı için erenlere. Hû Dost."

⁴⁶ "Hakkı talep edenlerin susuz dudaklarına selsebilin [Cennetteki çeşme] akan suyunun buyruğudur."

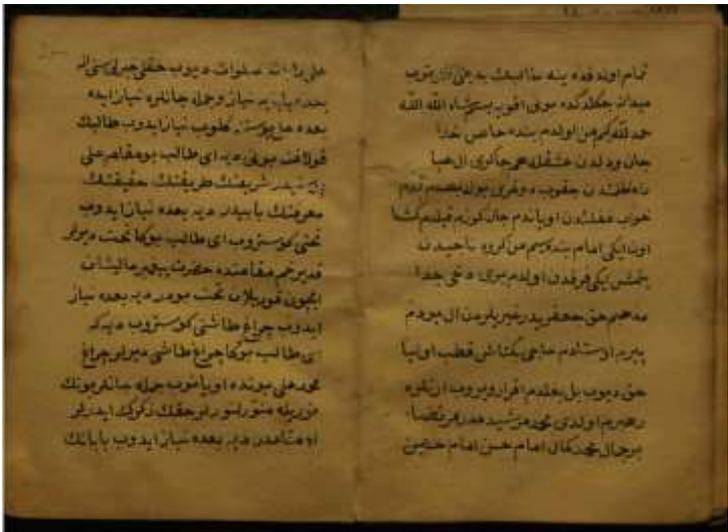
*Ber cemâl-i Muhammed kemâl İmam Hasan İmam Hüseyin 'Ali râ bülend
salavât*

Haklı hayırlısını alub yerine otura.

Ve's-selâm.

Temmet.

Extended Abstract

One of the most important ceremonies of the Bektashi sect is the ceremony of confession, also known as "appropriation". With this ceremony, which represents the spiritual ascension of the person, the person joins the Bektashi order and becomes a Bektashi. A person who makes a confession at this stage and makes a promise that his confession will be constant is now considered to have entered the path and been accepted to the path.

There are two basic concepts here. The first is confession, the second is space. Acknowledgment is commonly expressed in Bektashism as giving a confession or receiving a share. Expressions such as taking a confession, taking a hand, holding hands, holding hands and skirts, making a pledge, making an oath are also used in the same sense.

The work called Risâle'-i Merâsim-i Bektashi, which we are working on, is a short text describing the method of confession in Babagân Bektashism. It is registered in the National Library Manuscripts Collection with the place number 06 Mil Yz A 2714. It is a part of an erkannâme consisting of six different parts. The sections in the Erkannâme are as follows:

1- It begins with a section dealing with the subject of "Who martyred our Twelve Imams, and at what age they became martyrs". Since there is no title in this section, they left the name blank in the National Library registration system.

2- 06 Mil Yz A 2714/2-Risâle'-i Tîg Bend.

3- 06 Mil Yz A 2714/3-Risâle'-i Salavât-nâme'-i Çehârde'-i Ma'sûm-u Pâkan (Nasreddin Hüseyin Tûsî).

4- 06 Mil Yz A 2714/4-Risâle'-i Merâsim-i Bektashi.

5- 06 Mil Yz A 2714/5-Terceme'-i Nâd-ı 'Ali.

6- 06 Mile Yz A 2714/6-Risâle fîs-Salavati 'ale'n-Nabi.

Erkannâme, written in Arabic alphabet, Ottoman Turkish and Nesih script, is 155x110 - 120x75 mm. has dimensions. The author, copyist and copyright or copy date of the work have not been recorded. The text between pages 30b-37b of the journal is written in 14 lines. Written on yellow paper, the work was written in naskh script. Subject headings are written in red ink. Sheets 64-a and 64-b, 65 a and pages 70-102 are blank. Some of the pages are very worn and the ink is scattered.

In our study, the content analysis of the book called Risâle'-i Merâsim-i Bektashi was made, then the translation was made and at the end the original

of the text was given. The readings in the transcript that are considered suspicious and some words that are found to be missing according to the text of the text are given in square brackets [explanation] and speeches are given in italics [italics]. In addition, the verses and translations of the Qur'an in the erkanname are given. Brief information is given about the holy persons and groups in the Erkanname.

At the beginning of the holy people included in the Risale'-i Merâsim-i Bektashi, Hz. Mohammed is coming. In the sentences of "Ber cemâl-i Muhammed kemâl Imam Hasan Imam Hüseyin 'Ali râ bulend-i salavât" or "virtual salawat to vir Muhammed 'Ali", which especially invites the souls who are ready in the ceremony to recite salawat aloud, Hz. Muhammad's name is mentioned in the first place.

One of the blessed personalities mentioned in the Erkanname is Hz. Ali. Hz. Ali is usually Hz. Together with Muhammad, he was mentioned with expressions such as "Muhammad 'Ali", "Muhammadan and Haydara", "in the presence of the right Muhammad 'Ali", "Muhammad 'Ali square", "çerâğ-ı Muhammed 'Ali". Hz. Where Ali is mentioned alone, he is mentioned with nicknames such as "Aliyyi'r-Murtaza", "Murtaza" and "Şah-ı Velayet". It should be noted that an expression in the translation of the confession in the Risâle'-i Merâsim-i Bektashi is written differently. As it is known, in the translation of the confession included in many decrees, Hz. Murshid of Muhammad, Hz. It has been stated that Ali is a guide. However, in Risale'-i Merâsim-i Bektashi, this expression is used as "Muhammad became my guide, Murtaza is my mentor". It is possible that the person who reproduced the decree made a mistake and wrote the statement backwards.

Hz. Muhammad's wife, Hz. Hadid and Hz. Ali's wife Hz. Fatima are other blessed personalities mentioned in Risale'-i Merâsim-i Bektashi. Both of them are known as "hayrû'n-nisa", that is, the best of women.

Among the other blessed people mentioned in Risale'-i Merâsim-i Bektashi, Descendants of Hz. Muhammad and Hz. Ali's sons Hz. Hasan and Hz. Hussein is coming. Especially in the sentences of salawat, Imam Hasan and Imam Hussein, who are referred to as "Ber cemel-i Muhammed perfect Imam Hasan Imam Hussain 'Ali râ büend-i salavât", are also known as Şebiru and Şebbera. In addition, Imam Hussein has been mentioned in several places in the context of the Karbala massacre.

Haci Bektas Veli, who is accepted as the leader of the Bektashi order, has been mentioned in several places. It has been reported in one place that the person who will make a confession will make a confession "in line with the sülük of our Master Hünkar Hacı Bektaş Veli". In the translation of the

confession, Hacı Bektaş Veli was referred to as the pole of the saints, by saying "My Master, Hacı Bektaş kutb-i awliya".

Kolu Açık Hacı Sultan, one of the famous caliphs of Hacı Bektaş Veli and known as his executioner, is another personality mentioned in the text of the erkannâme. The square stone, which disciplined the wicked, was introduced as the maqam of the Kolu Açık Hacı Sultan.

Kaygusuz Abdal, who was the caliph to Abdal Musa when he was the son of Alaiye bey, was also called "Kaygusuz".

In the Erkanname, the sacred groups are also mentioned.

Âl-i Aba and Ehlibeyt are the first of the groups that include the same people and are considered sacred in Bektashism. According to the transmissions, Hz. Muhammad, under his cloak, Hz. Ali, Hz. Fatima, Hazrat Hasan and Hz. He took Hüseyin and said that these people were the Ehlibeyt, that is, the household.

One of the sacred groups included in the Risale'-i Merâsim-i Bektashi is the first of them, Hz. Ali is the Twelve Imams, the last of which is Imam Muhammad Mahdi.

Fourteen Innocent Pak, known as "Cheharde-i ma'sum pak", is another holy group in Risale'-i Merâsim-i Bektashi. The children of the Twelve Imams, who were martyred before reaching the age of majority, are considered as Fourteen Innocent Pak in Bektashism.

Rûm saints are considered to be one of the great sufi groups that lived in the 13th century. Hacı Bektaş Veli came from Horasan and took the Greek saints under his influence and included them in his field of guidance.

According to the order of writing in the Erkanname, the things done in the acknowledgment list were evaluated.

The manuscript called Risâle'-i Merâsim-i Bektashi consists of a classical affidavit of Babagân Bektashism. Some of the translators in the text, which is a short and concise explanation of the confession practice applied for the person who wants to enter the sect for the first time, are written in verse. Other parts of the work are purely prose. In the Erkannâme, there is refined information about the sources on which Bektashism is based, holy persons and groups in Bektashism.

It is extremely important to understand the belief, worship and moral principles of Babagan Bektashism, firstly the publication and then the

comparative study of the erkannâmes written in Turkish in the Ottoman era and the erkannâmes written after the Ottoman era.